

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

**LIETUVOS
AUKŠČIAUSIOJO TEISMO**

PRAKTIKOS APŽVALGA

2017 m. lapkritis

PARENGTA

LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO
TEISĖS TYRIMŲ IR APIBENDRINIMO DEPARTAMENTO

Pastaba. Šioje apžvalgoje pateikiamos neoficialios Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – ir LAT) procesinių sprendimų santraukos. Šis dokumentas yra skirtas tik informavimo tikslais. Oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti LAT interneto svetainėje www.lat.lt.

TURINYS

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS	4
ANK 29 straipsnio, 424 straipsnio 4 dalies taikymas	4
<i>Dėl ANK 29 straipsnio taikymo ir transporto priemonės konfiskavimo</i>	4
ANK 422 straipsnio 7 dalies taikymas	4
<i>Dėl ANK 422 straipsnio 7 dalies taikymo</i>	4
ATPK 87¹⁰ straipsnio 1 dalies taikymas	5
<i>Dėl subjekto, turinčio teisę skirti administracinę nuobaudą</i>	5
II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS	6
1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas	6
BK 2 straipsnio 6 dalies, 20 straipsnio 4 dalies ir 199 straipsnio 1 dalies taikymas	6
<i>Dėl draudimo bausti už tą pačią nusikalstamą veiką antrą kartą (non bis in idem)</i>	6
2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas	7
BPK 20 straipsnio taikymas	7
<i>Dėl mirusio asmens parodymų patikrinimo ir vertinimo</i>	7
III. CIVILINĖS BYLOS	9
Asmenys	9
<i>Dėl juridinio asmens per atstovą sudaryto sandorio pasekmių</i>	9
<i>Dėl juridinio asmens kolegialaus valdymo organo – valdybos – nario teisės į informaciją, šios teisės ribojimo galimybės ir sąlygų</i>	9
Paveldėjimo teisė	11
<i>Dėl įpėdinio informavimo apie palikėjo skolas CK 5.63 straipsnyje nustatyta tvarka ir terminais</i>	11
Daiktinė teisė	11
<i>Dėl nuomininko teisės įkeisti valstybinės žemės nuomos teisę</i>	11
<i>Dėl priverstinės hipotekos (įkeitimo) nustatymo</i>	12
<i>Dėl daugiabučio gyvenamojo namo bendrojo naudojimo objektų administratoriaus civilinės atsakomybės</i>	13
Prievolių teisė	14
<i>Dėl galimybės pakeisti statybos rangos sutartyje nustatytą kainą</i>	14
<i>Dėl garso įrašo kaip įrodinėjimo priemonės, nustatant tarp šalių susiklosčiusius paskolos teisinius santykius, ir kreditoriaus teisių pažeidimo kaip actio Pauliana sąlygos (dėl skolininko veiksmų po ginčijamo sandorio sudarymo vertinimo)</i>	14
Viešieji pirkimai	15
<i>Dėl Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (2016 m. rugsėjo 20 d. įstatymo redakcija) 39 straipsnio, reglamentuojančio pasiūlymų vertinimą, aiškinimo ir taikymo</i>	15
<i>Dėl techninės specifikacijos nuostatų kvalifikavimo pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo 38 straipsnio nuostatas</i>	16
<i>Dėl pareigos pasiūlymuose išviešinti trečiuosius asmenis – ne subtiekėjus, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi bei galimai suderintų draudžiamų tiekėjų veiksmų</i>	17
Draudimo teisė	18
<i>Dėl Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuro, sumokėjusio išmoką kitos valstybės nacionaliniam draudikų biurui, pareikšto atgręžtinio reikalavimo asmeniui, atsakingam už žalos padarymą, tokiose bylose asmens teisės į teisminę gynybą užtikrinimo ir taikytinos teisės bei pareigos nustatyti (pateikti) šios teisės turinį</i>	18
Bankroto teisė	20
<i>Dėl kreditoriaus teisės skusti teismo nutartį dėl bankroto administratoriaus (ne)atstatydinimo apeliacine tvarka</i>	20

I. ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ BYLOS

ANK 29 straipsnio, 424 straipsnio 4 dalies taikymas

Dėl ANK 29 straipsnio taikymo ir transporto priemonės konfiskavimo

Apžvelgiamoje administracinio nusižengimo byloje pareiškėja – transporto priemonės savininko E. G. atstovė – kėlė klausimą dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo konfiskuoti ne pažeidėjui nuosavybės teise priklausantią transporto priemonę pagrįstumo už A. G. padarytą ANK 424 straipsnio 4 dalyje nurodytą administracinį nusižengimą. Pareiškėja taip pat nurodė, kad, jos nuomone, šioje administracinio nusižengimo byloje padarytas ir esminis proceso teisės pažeidimas, nes transporto priemonės konfiskavimo klausimas buvo išspręstas apie administracinio nusižengimo bylos iškėlimą, jos nagrinėjimo laiką ir vietą nepranešus transporto priemonės savininkui E. G.

Teisėjų kolegija, išnagrinėjusi atnaujintą administracinio nusižengimo bylą, pirmiausia atkreipė dėmesį į administracinio nusižengimo padarymo metu galiojusią ANK 29 straipsnio 4 dalį, kurioje, be kita ko, išvardytos veikos, kai pažeidus Kelių eismo taisyklių reikalavimus gali būti konfiskuojama ne pažeidėjui nuosavybės teise priklausanti transporto priemonė (ANK 423 straipsnio 3 dalis, 426 straipsnio 1, 2, 4, 5 dalys, 427 straipsnis). Teisėjų kolegija pažymėjo, kad nurodytoje ANK 29 straipsnio 4 dalyje nėra nuorodos į ANK 424 straipsnio 4 dalyje nurodytą administracinį nusižengimą. Taigi, teisėjų kolegijos teigimu, įstatymo leidėjas nenustatė, kad už administracinio nusižengimo, nustatyto šiame ANK straipsnyje, padarymą galėtų būti konfiskuojamas ir ne pažeidėjui nuosavybės teise priklausantis turtas – transporto priemonė.

Teisėjų kolegija taip pat pažymėjo, kad pareiškėja prašyme pagrįstai nurodo, jog konfiskuojamos transporto priemonės savininkui E. G. pirmosios instancijos teismas apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą nepranešė, A. G. administracinio nusižengimo bylą išnagrinėjo ir administracinio poveikio priemonę – transporto priemonės konfiskavimą jam paskyrė automobilio savininkui E. G. nedalyvaujant. Kita vertus, teisėjų kolegija nurodė, kad pareiškėjos argumentas dėl konfiskuotinos transporto priemonės savininko įtraukimo į bylos procesą, sudarant galimybę ginti savo nuosavybės teisę ir teisėtus interesus, yra aktualus tik esant padarytam vienam ar keliems ANK 29 straipsnio 4 dalyje nurodytiems administraciniams nusižengimams, t. y. kai byloje gali būti konfiskuojamas ir ne pažeidėjui nuosavybės teise priklausantis turtas. Tuo tarpu šiuo atveju, kaip nurodyta, už ANK 424 straipsnio 4 dalyje nustatyto pažeidimo padarymą ne pažeidėjui nuosavybės teise priklausanti transporto priemonė apskritai negali būti konfiskuojama.

Atsižvelgęs į išdėstytus argumentus, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas panaikino pirmosios instancijos teismo nutarimo dalį dėl transporto priemonės konfiskavimo, kitą nutarimo dalį palikdamas galioti be pakeitimų.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 7 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-57-976/2017

ANK 422 straipsnio 7 dalies taikymas

Dėl ANK 422 straipsnio 7 dalies taikymo

Nagrinėjamoje administracinio nusižengimo byloje D. V., be kita ko, nubaustas ir pagal ANK 422 straipsnio 7 dalį 1200 Eur bauda su teisės vairuoti transporto priemonės atėmimu vieneriems metams už tai, kad sustabdytas policijos pareigūnų vengė pasitikrinti, ar nėra apsvaigęs nuo alkoholio. Pareiškėjas – D. V. atstovas – prašė šią bylos dalį D. V. nutraukti, kadangi, jo nuomone, žemesnės instancijos teismai netinkamai taikė ir aiškino ANK 422 straipsnio 7 dalies nuostatas ir už blaivumo patikrinimo vengimą nubaudė asmenį, kurio blaivumas buvo nustatytas medicininės apžiūros metu.

Teisėjų kolegija pirmiausia pažymėjo tai, kad su administracinės atsakomybės pagal ANK 422 straipsnį taikymu, be kita ko, yra susijusios ir Transporto priemonės vairuojančių ir kitų asmenų neblaivumo ar apsvaigimo nustatymo taisyklės (toliau – Taisyklės), patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 452 (2016 m. gegužės 14 d. nutarimo Nr. 503 redakcija), kurių 29 punkte nustatyta, kad tuo atveju, jeigu asmuo atsisako tikrintis arba medicininės apžiūros ar nesutinka su tikrinimo ar medicininės apžiūros, atliktos policijos ar administracijos, ikiteisminio tyrimo įstaigų, prokuratūros, teismo, darbdavio siuntimu, rezultatais, jis ne vėliau kaip per valandą po to, kai atsisako tikrintis ar medicininės apžiūros arba jam atliktas tikrinimas ar medicininė apžiūra, gali pats kreiptis į asmens sveikatos priežiūros įstaigą, prašydamas atlikti medicininę apžiūrą savo lėšomis. Taigi, esant tokiam teisiniam reguliavimui, pasinaudojimas teise pačiam kreiptis į asmens sveikatos priežiūros įstaigą ir atlikti medicininę apžiūrą savo lėšomis, teisėjų kolegijos nuomone, gali turėti įtakos tokio asmens veiksmų vertinimui pagal ANK 422 straipsnio 7 dalį.

Teisėjų kolegija nurodė, kad šiuo atveju D. V. Taisyklių 29 punkte nustatyta tvarka, nepraėjus daugiau kaip valandai (protokole pažeidimo padarymo laikas nurodytas 12.30 val., o kraujas paimtas 13.31 val.) po to, kai policijos pareigūnų reikalavimu atsisakė tikrintis, savarankiškai nuvyko į sveikatos priežiūros įstaigą, kurioje jo prašymu ir sąskaita buvo atlikta medicininė apžiūra neblaivumui nustatyti (šią specialisto išvadą, iš kurios turinio matyti, kad paimtame D. V. kraujyje etilo alkoholio nerasta, D. V. pateikė pirmosios instancijos teismui). Dėl to, teisėjų kolegijos nuomone, D. V. veiksmų negalima pripažinti kaip vengimo tikrintis blaivumą ANK 422 straipsnio 7 dalies prasme.

Atsižvelgusi į nustatytas aplinkybes ir išdėstytus argumentus, teisėjų kolegija žemesnės instancijos teismų sprendimų dalis, kuriomis D. V. nubaustas pagal ANK 422 straipsnio 7 dalį 1200 Eur bauda su teisės vairuoti transporto priemones atėmimu vieneriems metams, panaikino ir šią administracinio nusižengimo teiseną nutraukė kaip nesant padarytos veikos, turinčios administracinio nusižengimo požymių.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 28 d. nutartis administracinio nusižengimo byloje Nr. 2AT-62-303/2017

ATPK 87¹⁰ straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl subjekto, turinčio teisę skirti administracinę nuobaudą

Šioje administracinio teisės pažeidimo byloje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas sprendė, ar Žuvininkystės tarnybos prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Žvejojimo Baltijos jūroje kontrolės skyriaus pareigūnė buvo tinkamas subjektas, turėjęs teisę pagal ATPK 87¹⁰ straipsnio 1 dalį R. J. skirti administracinę nuobaudą ir tris baudos taškus. Pareiškėjo – administracinę atsakomybėn patraukto R. J. atstovo – nuomone, administracinė nuobauda pagal nurodytą ATPK straipsnį R. J. nepagrįstai paskirta vienasmeniškai, t. y. nekompetentingo asmens. Anot pareiškėjo, pagal administracinio teisės pažeidimo padarymo metu galiojusius teisės aktus administracinę nuobaudą R. J. galėjo paskirti tik kolegialus organas – Žuvininkystės tarnybos prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Sunkių Baltijos jūroje pažeidimų bylų nagrinėjimo komisija (toliau – Komisija).

Nagrinėjamos administracinio teisės pažeidimo bylos kontekste išplėstinė septynių teisėjų kolegija pirmiausia atkreipė dėmesį į Žuvininkystės įstatymo (redakcija, galiojusi 2016 m. sausio 1 d. – 2016 m. birželio 30 d., t. y. administracinio teisės pažeidimo padarymo metu) 61 straipsnio 3 dalį, kurioje buvo nustatyta, kad taškų žvejojimo laivų kapitonams skyrimo ir jų apskaitos tvarką nustato Žemės ūkio ministerija arba jos įgaliota institucija. Kaip pažymėjo išplėstinė septynių teisėjų kolegija, būtent Žuvininkystės tarnybos prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos 2015 m. spalio 15 d. įsakymo Nr. 3D-774 „Dėl taškų ūkio subjektams ir žvejojimo laivų kapitonams už sunkius pažeidimus žuvininkystės srityje skyrimo ir apskaitos tvarkos aprašo patvirtinimo“ (redakcija, galiojusi 2015 m. spalio 17 d. – 2016 m. gruodžio 31 d.) IV skyriuje buvo reglamentuota taškų skyrimo žvejojimo laivų kapitonams tvarka. Pagal šio įsakymo 13 punktą

žvejybos laivo kapitonui taškai už sunkius pažeidimus skiriami Žuvininkystės tarnybos prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Sunkių Baltijos jūroje pažeidimų bylų nagrinėjimo komisijos (toliau – Komisijos) nutarimu.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad pagal ATPK 241⁴ straipsnio 1 dalį Žuvininkystės tarnyba prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos nagrinėja ir ATPK 87¹⁰ straipsnyje nurodytų administracinių teisės pažeidimų bylas. Pagal šio straipsnio 2 dalį Žuvininkystės tarnybos prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos vardu nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir skirti administracines nuobaudas turi teisę žuvininkystės kontrolės pareigūnai. Vis dėlto, kaip nurodė išplėstinė septynių teisėjų kolegija, tuo metu galiojančiame ATPK baudos taškai už atitinkamus pažeidimus nebuvo įvardyti kaip viena iš administracinės nuobaudos rūšių, o specialusis teisinis reguliavimas, susijęs su baudos taškų skyrimo tvarka, buvo įtvirtintas Žuvininkystės įstatymo (redakcija, galiojusi 2016 m. sausio 1 d. – 2016 m. birželio 30 d.) 61 straipsnio 3 dalyje. Vadinas, sprendžiant klausimą dėl subjekto, turėjusio įgaliojimus R. J. skirti administracinę nuobaudą už ATPK 87¹⁰ straipsnio 1 dalyje numatyto pažeidimo padarymą, išplėstinės septynių teisėjų kolegijos vertinimu, reikėjo vadovautis teisiniu reguliavimu, nustatytu minėto Žuvininkystės įstatymo (redakcija, galiojusi 2016 m. sausio 1 d.–2016 m. birželio 30 d.) 61 straipsnio 3 dalyje, pagal kurią sprendimą dėl nutarimo skirti administracinę nuobaudą R. J., taip pat dėl taškų skyrimo galėjo priimti tik kolegialus organas – Komisija.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, išplėstinė septynių teisėjų kolegija padarė išvadą, kad administracinę nuobaudą, taip pat ir baudos taškus, R. J. paskyrė asmuo (Žuvininkystės tarnybos prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos Žvejybos Baltijos jūroje kontrolės skyriaus pareigūnė), pagal administracinio teisės pažeidimo padarymo metu galiojusį teisinį reguliavimą neturėjęs įgaliojimų skirti baudos taškus ir administracinę nuobaudą. Dėl to Lietuvos Aukščiausiasis Teismas apeliacinės instancijos teismo nutarimą panaikino ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo nutarimą, kuriuo administracinio teisės pažeidimo byla buvo grąžinta iš naujo tirti institucijai.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 21 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 2AT-7-48-895/2017

II. BAUDŽIAMOSIOS BYLOS

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo įstatymo taikymas

BK 2 straipsnio 6 dalies, 20 straipsnio 4 dalies ir 199 straipsnio 1 dalies taikymas

Dėl draudimo bausti už tą pačią nusikalstamą veiką antrą kartą (non bis in idem)

Šioje baudžiamojoje byloje V. K. buvo kaltinamas pagal BK 199 straipsnio 1 dalį už tai, kad pateikdamas muitinės pareigūnams suklastotus dokumentus, išvengė muitinės kontrolės ir papildomai skaičiuotinų 169 039 Lt (48 957,08 Eur) importo mokesčių už automobilių importą. Žemesnės instancijos teismai, spręsdami, ar šiuo atveju Mokesčių administratoriaus pagal Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymą V. K. įmonei už mokestinę nepriemoką paskirta mokestinė bauda gali būti prilyginta V. K. paskirtai kriminalinei bausmei *non bis in idem* principo kontekste, priėmė skirtingus sprendimus – pirmosios instancijos teismas išteisinamąjį, o apeliacinės instancijos teismas apkaltinamąjį nuosprendį.

Išplėstinė septynių teisėjų kolegija, pasisakydama dėl *non bis in idem* principo taikymo šioje baudžiamojoje byloje, visų pirma, atkreipė dėmesį į Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje suformuluotus kriterijus, pagal kuriuos mokesčių teisės pažeidimai, už kuriuos skiriamos mokestinės baudos, laikytini „baudžiamaisiais“ Konvencijos prasme. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad kasacinio teismo praktikoje taip pat pasisakyta, jog pagal Mokesčių administravimo įstatymą skiriamos baudos yra baudžiamojo pobūdžio ir šios baudos už tą pačią teisei priešingą veiką negali būti taikomos kartu su baudžiamąja atsakomybe.

Kasacinis teismas, be kita ko, pažymėjo, kad *non bis in idem* principo pažeidimui nustatyti nėra būtina, kad teisiškai reikšmingi faktai abiejuose procesuose sutaptų visiškai: pakanka, kad asmuo antrą kartą persekiojamas dėl tam tikrų faktinių aplinkybių, dėl kurių jau buvo galutinai išteisintas arba nuteistas. Kaip pažymėjo išplėstinė septynių teisėjų kolegija, abiejuose procesuose nustatytos to paties įvykio aplinkybės gali šiek tiek skirtis, jei tokie skirtumai nėra esminiai, be to, viename iš procesų atitinkamos aplinkybės gali sudaryti tik vieną iš teisės pažeidimo sudėties požymių arba asmeniui abiejuose procesuose inkriminuojamas veikos laikotarpis gali sutapti tik iš dalies. Tuo tarpu šioje baudžiamojoje byloje išplėstinė septynių teisėjų kolegija padarė išvadą, kad abiem atvejais atsakomybė buvo kildinama iš identiškų faktų – suklastotų dokumentų, kuriuose nurodyti neteisingi duomenys apie importuojamų automobilių vertę, pateikimo muitinei ir importo mokesčių vengimo. Taigi, išplėstinės septynių teisėjų kolegijos vertinimu, tiek mokestinėje, tiek baudžiamojoje byloje atsakomybė kilo iš tų pačių esminių faktų, mokestinis procesas baigtas galutiniu sprendimu, paskirta bauda sumokėta, todėl pagal teisės pažeidimą, nuobaudos pobūdį ir griežtumą mokestinis procesas V. K. įmonei prilygsta baudžiamajam.

Nustačiusi, kad nagrinėjamu atveju nubaudimas pagal Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymą mokestine bauda ir bausmė pagal BK už kontrabandą, atsižvelgiant į abiejuose procesuose tirtas analogiškas teisiškai reikšmingas faktines aplinkybes, gali reikšti dvigubo baudžiamumo principo pažeidimą, išplėstinė septynių teisėjų kolegija atsakė į kitą šioje byloje aktualų klausimą – ar V. K. individualią įmonę ir V. K. kaip fizinį asmenį nagrinėjamu atveju galima laikyti tuo pačiu subjektu atsakomybės požiūriu, t. y. ar pakartotinai yra baudžiamas tas pats asmuo. Kasacinis teismas nurodė, kad nors pagal bendrąją taisyklę juridinio asmens baudžiamoji atsakomybė nepašalina fizinio asmens, kuris padarė nusikalstamą veiką, baudžiamosios atsakomybės, svarbu įvertinti juridinio asmens kaip atskiro vieneto statusą ir atskirumą kiekvienu konkrečiu atveju, ypač kai kalbama apie neribotos civilinės atsakomybės juridinį asmenį. Išplėstinė septynių teisėjų kolegija pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju V. K., kaip V. K. įmonės savininkas, sumokėjo mokestiniame procese paskirtą baudžiamojo pobūdžio baudą, todėl, teisėjų kolegijos vertinimu, fizinis asmuo V. K. ir juridinis asmuo V. K. individuali įmonė yra tas pats atsakomybės subjektas, sutapęs finansų ir finansinių įsipareigojimų požiūriu. Taigi, kasacinis teismas konstatavo, kad V. K. pripažinimas kaltu pagal BK 199 straipsnio 1 dalį ir bausmės (baudos) skyrimas po pasibaigusio mokestinio proceso, kuris savo pobūdžiu buvo baudžiamasis ir kurio metu paskirta sankcija juridiniam asmeniui iš esmės buvo taikoma fiziniam asmeniui, kuris sumokėjo baudą iš savo lėšų, pažeidžia *non bis in idem* principą.

Atsižvelgusi į išdėstytus argumentus, išplėstinė septynių teisėjų kolegija panaikino žemesnės instancijos teismų sprendimus ir baudžiamąją bylą V. K. nutraukė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 28 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-183-648/2017

2. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso įstatymo taikymas

BPK 20 straipsnio taikymas

Dėl mirusio asmens parodymų patikrinimo ir vertinimo

Šioje baudžiamojoje byloje kasatoriai, be kita ko, teigė, kad apeliacinės instancijos teismo priimtas apkaltinamasis nuosprendis neatitinka BPK nuostatų, reglamentuojančių įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą, kadangi apeliacinės instancijos teismas nuosprendį grindė mirusio asmens parodymais, kurio, anot kasatorių, jie neturėjo galimybės apklausti jokioje proceso stadijoje.

Kasacinis teismas, vertindamas šią situaciją pabrėžė, kad EŽTT jurisprudencijoje bei kasacinėse nutartyse formuojama praktika, jog tokia situacija, kai apkaltinamajame nuosprendyje remiamasi parodymais asmens, kurio kaltinamasis negalėjo apklausti, pati savaime nebūtinai lemia gynybos teisių apribojimą su Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnyje įtvirtintomis garantijomis nesuderinama apimtimi (EŽTT Didžiosios kolegijos 2011 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *Al-Khawaja ir Tahery prieš Jungtinę Karalystę*, peticijų

Nr. 26766/05 ir 22228/06, par. 147; Didžiosios kolegijos 2015 m. gruodžio 15 d. sprendimas byloje *Schatschaschwili prieš Vokietiją*, peticijos Nr. 9154/10, par. 106; kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-36-693/2015, 2K-276-976/2015, 2K-211-489/2016, 2K-295-507/2016, 2K-426-507/2016). Anot teisėjų kolegijos, tokiose situacijose būtina vertinti, ar liudytojo nedalyvavimo teismo procese arba atsisakymo duoti parodymus (ar atsakyti į gynybos klausimus) priežastis yra svarbi ir ar yra pakankamų garantijų (procesinių galimybių), leidžiančių kompensuoti tokio įrodymo keliamus nepatogumus bei tinkamai ir teisingai įvertinti tokio asmens parodymų patikimumą. Kasacinis teismas pažymėjo, kad apkaltinamąjį nuosprendį leidžiama grįsti nedalyvaujančio liudytojo parodymais tik tuo atveju, kai šie parodymai, atsižvelgiant į jų svarbą byloje, yra pakankamai patikimi. Be to, teisėjų kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad atsižvelgiant į proceso kaip visumos teisingumo vertinimą, patikrinti, ar yra pakankamų kompensuojančių garantijų, privalu ir tokiose bylose, kuriose negalima padaryti vienareikšmės išvados, ar tokie parodymai buvo vieninteliai ar lemiami, tačiau matyti, kad jie buvo pakankamai reikšmingi ir jų pripažinimas įrodymu galėjo sukelti kliūčių gynybai (EŽTT Didžiosios kolegijos sprendimai bylose *Al-Khawaja ir Tahery prieš Jungtinę Karalystę*, par. 147; *Schatschaschwili prieš Vokietiją*, par. 116).

Kartu teisėjų kolegija pažymėjo, kad EŽTT praktikoje kaip lemiamas traktuojamas tokios reikšmės ar svarbos įrodymas, kuris gali nulemti bylos baigtį. Tuo atveju, kai liudytojo parodymus patvirtina kiti įrodymai, vertinimas, ar tokie parodymai yra lemiami, priklauso nuo juos patvirtinančių įrodymų įrodomosios reikšmės; kuo svaresni patvirtinantys įrodymai, tuo mažiau tikėtina, kad teismo procese nedalyvaujančio liudytojo parodymai bus traktuojami kaip lemiami (pvz., Didžiosios kolegijos sprendimas byloje *Schatschaschwili prieš Vokietiją*, par. 123–124). Kasacinis teismas pabrėžė, kad pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamą teismų praktiką kaltinamojo, nukentėjusiojo ir liudytojo pirmiau duoti parodymai ikiteisminio tyrimo pareigūnui ar prokurorui savarankiškos įrodomosios galios teismui priimant nuosprendį neturi, tačiau jie gali būti reikšmingi tikrinant kitų byloje esančių įrodymų patikimumą. Kaltinamojo, nukentėjusiojo, liudytojo parodymų, duotų prokurorui ar ikiteisminio tyrimo pareigūnui, perskaitymas ir jų analizė bendrame bylos duomenų kontekste gali būti veiksnys, formuojantis teismo vidinį įsitikinimą (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-592/2010, 2K-253/2013, 2K-332/2013, 2K-61/2014, 2K-276-976/2015 ir kt.).

Atsižvelgusi į nurodytus argumentus teisėjų kolegija konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje kasatorių gynybos teisės nebuvo pažeistos, nes jų neapklaustas asmuo mirė netikėtai, kai ikiteisminis tyrimas buvo tik pradinėje stadijoje ir įtarimai nusikalstamos veikos padarymu nebuvo niekam pareikšti. Taigi, anot teisėjų kolegijos, kasatoriai neturėjo galimybės apklausti mirusiojo dėl objektyvios priežasties, nepriklausiančios nuo valstybės institucijų. Be to, teisėjų kolegija pažymėjo ir tai, kad nagrinėjamoje byloje priimtame apkaltinamajame nuosprendyje apeliacinės instancijos teismas itin išsamiai išdėstė ikiteisminio tyrimo metu surinktus ir pirmosios bei apeliacinės instancijos teismų išnagrinėtus įrodymus, detalai išanalizavo juos atskirai ir gretindamas tarpusavyje, pateikė nuoseklius ir logiškus motyvus, kodėl vienas įrodymais remiasi, o kitus atmeta. Tuo tarpu mirusio asmens – apgaule užvaldyto turto savininko – parodymai, duoti ikiteisminio tyrimo metu, ir jo asmeniniai užrašai šioje byloje buvo svarbus šaltinis tikrinant kitus įrodymus ir formuojant teismo vidinį įsitikinimą, tačiau šie duomenys neturėjo lemiamos įrodomosios reikšmės, o jų patikimumas BPK numatyta tvarka buvo tikrinamas. Dėl to teisėjų kolegija sprendė, kad apeliacinės instancijos teismas BPK nuostatų, reglamentuojančių įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą, nepažeidė.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-136-489/2017

III. CIVILINĖS BYLOS

Asmenys

Dėl juridinio asmens per atstovą sudaryto sandorio pasekmių

Ieškovė prašė priteisti nuostolių atlyginimą dėl nesudarytų pagrindinių butų pirkimo–pardavimo sutarčių, o atsakovė prašė pripažinti negaliojančiomis per atstovą sudarytas preliminariąsias butų pirkimo–pardavimo sutartis. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino, o priešieškinį atmetė. Apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė, o priešieškinį – tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad, sprendžiant dėl tariamo atstovavimo aplinkybės svarbu nustatyti, tik ar atstovaujamasis savo elgesiu davė rimtą pagrindą tretiesiems asmenims manyti, kad jis paskyrė kitą asmenį savo atstovu (CK 2.133 straipsnio 2 dalis), ir ar kita sandorio šalis turėjo rimtą pagrindą manyti sudaranti sandorį su kito asmens atstovu, turinčiu teisę veikti jo vardu (CK 2.133 straipsnio 9 dalis), o ne tai, ar realūs įgaliojimai buvo suteikti. Apžvelgiamos bylos atveju sandorius sudaręs asmuo ėjo juridinio asmens direktoriaus pareigas, jis disponavo įmonės antspaudu, juridinio asmens vadovas buvo išdavęs jam rašytinį įgaliojimą sudaryti teisinius sandorius. Šiuos įgaliojimus direktoriui suteikė juridinio asmens generalinis direktorius, todėl, kasacinio teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas pagrįstai sprendė, jog atstovaujamojo veiksmai išduodant plataus turinio rašytinį įgaliojimą direktoriui su neribota teise sudaryti teisinius sandorius leidžia teigti, kad tretieji asmenys galėjo pagrįstai spręsti, jog juridinio asmens darbuotojas buvo įgaliotas sudaryti ginčo sandorius.

Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad tais atvejais, kai bendrovės valdyba nesudaroma, dėl jos kompetencijai priskirtų sprendimų dėl sandorių, kurių balansinė vertė didesnė nei 1/20 bendrovės įstatinio kapitalo, sudarymo sprendžia tik bendrovės vadovas, bet tai neriboja jo teisės įgalioti darbuotojus minėtus sandorius pasirašyti bendrovės vardu, tačiau už sandorius, kurie priklauso vadovo kompetencijai, bendrovei lieka atsakingas pats vadovas.

Kasacinis teismas papildomai konstatavo, kad CK įtvirtinta, jog tam, kad nugrinčijamas CK 1.92 straipsnio pagrindu sandoris galiotų, jis turi būti patvirtintas atstovaujamojo. Kada sandorį sudaro juridinis asmuo, sprendžiant, ar sandoris patvirtintas jį visiškai ar iš dalies įvykdant, vertinami objektyvūs juridinio asmens veiksmai sandorio vykdymo aspektu. Juridinis asmuo veikia, įgyja teises ir pareigas ne tik per bendrovės vadovą, bet ir per kitus atsakingus darbuotojus pagal jų kompetenciją. Kasacinis teismas pažymėjo, kad, vertinant iš sandorį su įmone sudariusio asmens perspektyvos, juridinis asmuo (atsakovė) ginčo sandorius vykdė, nes pateikė pranešimą dėl įsipareigojimų įvykdymo pagal trišalę sutartį, pasirašytą už tokias procedūras įmonėje atsakingo asmens (vyr. buhalterės). Ar vadovas subjektyviai apie šį konkretų įskaitymą žinojo, apžvelgiamoje byloje nėra reikšminga, nes rizika dėl vadovo nežinojimo ar darbuotojų nerūpestingo veikimo tenka juridiniam asmeniui.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-394-684/2017

Dėl juridinio asmens kolegialaus valdymo organo – valdybos – nario teisės į informaciją, šios teisės ribojimo galimybės ir sąlygų

Ieškovas kreipėsi į teismą, prašydamas įpareigoti atsakovę nedelsiant – ne vėliau kaip per 3 (tris) darbo dienas nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos – pateikti ieškovui visų atsakovės valdybos atitinkamo laikotarpio posėdžių protokolus ir jų priedus. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai patenkino ieškinį.

Kasacinis teismas nurodė, kad bendrovės kolegialaus valdymo organo – valdybos – nario teisė į informaciją, kitaip negu bendrovės dalyvio – akcininko – teisė gauti informaciją (ABĮ

18 straipsnis), nėra *expressis verbis* (tiesiogiai) reglamentuota Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme (toliau – ABĮ). Valdybos nario teisė į informaciją išplaukia iš kitų ABĮ normų, kurios apibrėžia valdybos, kaip valdymo organo, teisinį statusą ir vaidmenį bendrovės valdymo procese. Kasacinio teismo vertinimu, valdybos kompetencijai priskirtų funkcijų pobūdis (ABĮ 34 straipsnis) *per se* (pats savaime) patvirtina, kad teisė į informaciją apie juridinį asmenį ir šio asmens veiklą yra sąlyga, be kurios nėra galimas tinkamas valdybos nario funkcijų vykdymas. Kitaip tariant, teisė į informaciją yra būtinoji (neatskiriama) sąlyga bendrovės valdybos nariui eiti pareigas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad valdybos vaidmuo bendrovės valdymo procese yra dvejopas: viena vertus, valdybai priskirta bendrovės vadovo, kaip vienasmenio valdymo organo, kuris *ex officio* organizuoja kasdienę bendrovės veiklą, kontrolės funkcija (pvz., ABĮ 34 straipsnio 7 dalis); kita vertus, valdybos kompetencijai yra priskirta ir verslo sprendimų priėmimo funkcija (pvz., ABĮ 34 straipsnio 4 dalis). Kasacinio teismo vertinimu, akivaizdu, kad šioms kontrolės ir verslo sprendimų priėmimo funkcijoms tinkamai įgyvendinti yra būtina informacija apie valdomą juridinį asmenį ir šio asmens veiklą. Valdybos nario teisei į informaciją, kurią garantuoja valdybos, kaip kolegialaus valdymo organo, teisinis statusas, būdingas universalumas. Kitaip tariant, valdybos narys *ex officio* turi plačią teisę į informaciją apie valdomą bendrovę ir šios bendrovės veiklą. Tačiau, kad ir kokia plati būtų valdybos nario teisė į informaciją, ši teisė, kaip ir bet kuri kita subjekcinė teisė, nėra absoliuti. Kasacinis teismas konstatavo, kad akcininko ir valdybos nario teisinio statuso, pačios teisės į informaciją paskirties ir apimties skirtumai eliminuoja galimybę riboti valdybos nario teisę į informaciją tais kriterijais, kuriais gali būti ribojama akcininko teisė gauti informaciją. Kasacinis teismas pažymėjo, kad sprendžiant klausimą dėl valdybos nario teisės į informaciją ribojimo, reikia turėti omenyje, kad teisė į informaciją yra sąlyga, be kurios iš esmės nėra galimas valdybos nario funkcijų vykdymas. Teisės į informaciją apribojimas iš esmės reiškia galimybės eiti valdybos, kaip kolegialaus valdymo organo, nario pareigas suvaržymą ar netgi eliminavimą (priklausomai nuo teisės į informaciją ribojimo intensyvumo). Todėl pagrindas atsisakyti užtikrinti (ginti) valdybos nario teisę į informaciją gali būti konstatuotas tik tokiais atvejais, kuriais yra akivaizdus teisės į informaciją įgyvendinimas (realizavimas), pažeidžiantis valdomo juridinio asmens interesus, ir (ar) yra akivaizdžios neigiamos naudojimosi šia teise pasekmės (žala) valdomam juridiniam asmeniui ar reali reikšmingų neigiamų pasekmių atsiradimo grėsmė.

Apžvelgiamoje byloje sprendžiama dėl teisės gauti juridinio asmens kolegialaus organo posėdžio (susirinkimo) protokolo kopiją. Kasacinis teismas nurodė, kad teisė gauti posėdžio (susirinkimo) protokolo kopiją – bendrovės valdybos nario teisės į informaciją sudėtinė dalis. Šios teisės ypatumas yra tas, kad bendrovės valdybos nariui iš esmės yra žinoma informacija, kuri nurodoma posėdžio (susirinkimo) protokole (CK 2.90 straipsnio 2 dalis), nes valdybos narys dalyvauja posėdžiuose ir priimant sprendimus. Todėl šios teisės ribojimas (bendrasis, įprastais atvejais) neatitiktų protingumo kriterijaus. Atsižvelgiant į tai bei į aplinkybę, kad valdymo organo nario teisė gauti posėdžio (susirinkimo) protokolo kopiją (išskiriant šią informaciją iš kitos informacijos) *expressis verbis* įtvirtinta CK normose, spręstina, kad ši teisė atitinkamomis teisinėmis priemonėmis galėtų būti ribojama tik išimtiniais, ypatingais atvejais. Atsižvelgdamas į tai, kad atsakovė nenurodė teisiškai reikšmingų argumentų, kurie sudarytų pagrindą daryti išvadas dėl ieškovo galimo veikimo konkurentės interesais ir nelojalumo valdomam juridiniam asmeniui, t. y. atsakovei, kasacinis teismas pripažino pagrįstu pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimą, kad nėra pagrindo riboti ieškovo teisę į informaciją.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-415-248/2017

Paveldėjimo teisė

Dėl įpėdinio informavimo apie palikėjo skolas CK 5.63 straipsnyje nustatyta tvarka ir terminais

Ieškovė prašė priteisti įsiskolinimą už butui tiekiamą šilumą iš mirusios buto savininkės įpėdinio (sutuoktinio). Apžvelgiamoje byloje kilo ginčas, ar kreditorė informavo įpėdinį apie palikėjos skolas CK 5.63 straipsnyje nustatyta tvarka ir terminais. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kreditorės teigimu, sąskaitų už suteiktas palikėjos buto šildymo paslaugas siuntimas palikėjai priklausiusio buto adresu, jose nurodant skolą už suteiktas paslaugas, yra tinkamas įpėdinio informavimas apie palikėjo skolas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad pagal CK 5.63 straipsnį reikalaujama pareikšti reikalavimus įpėdiniui, todėl, nesant duomenų, kad įpėdinis gavo nurodytas sąskaitas (pvz., įpėdinis gali gyventi kitu adresu, būti išvykęs į užsienį), vien tik sąskaitų siuntimo palikėjai priklausiusio buto adresu faktas nepatvirtina, kad kreditorė tinkamai pranešė įpėdiniui apie palikėjos skolas. Šiuo atveju kreditorėi tenka pareiga įrodyti, kad įpėdinis nurodytas sąskaitas gavo per tris mėnesius nuo palikimo atsiradimo. Šioje byloje nėra duomenų, kad įpėdiniui buvo įteiktos sąskaitos už buto šildymą su nurodyta skola ar jis buvo kitaip informuotas apie palikėjos skolas per tris mėnesius nuo palikimo atsiradimo, todėl kreditorė ginčo atveju negali remtis sąskaitų už šildymo paslaugas siuntimo faktu kaip tinkamu pranešimu įpėdiniui apie palikėjos skolas per nustatytą trijų mėnesių terminą. Byloje nustatyta, kad palikėja mirė 2013 m. birželio 16 d., taigi palikimas atsirado 2013 m. birželio 16 d. (CK 5.3 straipsnio 1 dalis) ir kreditorė įpėdiniui reikalavimą tokiu būdu, kuris atitiktų CK 5.63 straipsnio 1 dalies reikalavimus, turėjo pareikšti iki 2013 m. rugsėjo 16 d. Įvertinęs ieškovės atsakovui siųsto 2015 m. liepos 27 d. rašto turinį, kuriuo informuojama apie palikėjos skolas, ir tą faktą, kad įpėdinis šį raštą gavo, kasacinis teismas sprendė, kad šis kreditorės raštas yra tinkamas būdas informuoti įpėdinį apie palikėjos skolas pagal CK 5.63 straipsnio reikalavimus. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad kreditorė raštu informavo įpėdinį apie palikėjos skolas žymiai praleidusi CK 5.63 straipsnio 1 dalyje nustatytą trijų mėnesių terminą nuo palikimo atsiradimo (šis terminas baigėsi 2013 m. rugsėjo 16 d.). Atsižvelgdamas į tai, kad kreditorė buvo pasyvi ir nesidomėjo skola, kuri buvo susidariusi už ypač ilgą laikotarpį, kasacinis teismas sprendė, jog ginčo atveju neegzistavo svarbios aplinkybės, sudarančios pagrindą taikyti CK 5.63 straipsnio 4 dalį ir atnaujinti praleistą terminą. Dėl to kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-436-611/2017

Daiktinė teisė

Dėl nuomininko teisės įkeisti valstybinės žemės nuomos teisę

Ieškovė nurodė, kad atsakovė nepagrįstai atsisakė išduoti sutikimą įkeisti valstybinės žemės sklypo nuomos teisę, kartu įkeičiant visus sklype esančius statinius ir kitą nekilnojamąjį turtą, esantį šiame sklype, nes prašymas atitinka visas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. kovo 9 d. nutarimu Nr. 260 patvirtintų Naudojamų kitos paskirties valstybinės žemės sklypų pardavimo ir nuomos taisyklių (toliau – Taisyklės) 44¹ punkte nustatytas sąlygas. Ieškovė prašė teismo panaikinti ginčijamus administracinius aktus ir įpareigoti atsakovę priimti sprendimą dėl sutikimo įkeisti valstybinės žemės sklypo nuomos teisę. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad Taisyklių nuostatos skirtos pagal naudojimo pobūdį, paskirtį labai skirtingų valstybinės žemės sklypų (tiek statiniais ar įrenginiais užstatytų žemės sklypų, skirtų statiniams ar įrenginiams eksploatuoti, tiek statiniais ar įrenginiais neužstatytų valstybinės kitos paskirties žemės sklypų) nuomai reglamentuoti. Todėl ne visos Taisyklių dėl valstybinės žemės nuomos nuostatos *per se* (savaime) galės būti taikomos visiems pagal Taisykles

išnuomotiems žemės sklypams. Kasacinis teismas išaiškino, kad Taisyklių 44¹ punktas taikytinas tik tais atvejais, kai valstybinės žemės sklypas išnuomotas statiniams ar įrenginiams eksploatuoti.

Kasacinis teismas nurodė, kad ieškovei pagal Žemės gelmių įstatymą išduotas leidimas naudoti žemės gelmių išteklius ir tuo pagrindu išnuomotas be aukciono valstybinės žemės sklypas. Statiniais ar įrenginiais užstatytų žemės sklypų, skirtų statiniams ar įrenginiams eksploatuoti, nuomos teisė susijusi su būtent su tokių statinių eksploatavimu, ir, pasikeitus statinių savininkui, naujasis savininkas galės perimti žemės sklypo nuomininko teises ir pareigas (Taisyklių 45 punktas), todėl, kai šie statiniai įkeičiami, tai žemės sklypo nuomos teisė taip pat gali būti įkeičiama. Jeigu žemės sklypas išnuomotas ne statiniams ir įrenginiams eksploatuoti, o kitais tikslais, kaip, pavyzdžiui, nagrinėjamu atveju žemės ištekliams naudoti, tai tokia žemės sklype esančių statinių naujasis savininkas negalės perimti žemės sklypo nuomininko teisių ir pareigų, nes teisę nuomoti tokį žemės sklypą suteikia ne statinių nuosavybės teisė, o kiti pagrindai (nagrinėjamu atveju nustatyta tvarka gautas leidimas naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes), todėl ir įkeisti žemės sklypo nuomos teisę dėl to, kad įkeičiami statiniai, šiuo atveju nėra pagrindo. Atsižvelgdamas į tai, kad ieškovei valstybinės žemės sklypas išnuomotas ne statiniams ir įrenginiams eksploatuoti, o žemės gelmių ištekliams naudoti, t. y. kaip statiniais neužstatytas valstybinės kitos paskirties žemės sklypas, kasacinis teismas sprendė, kad ginčo atveju nebuvo pagrindo taikyti Taisyklių 44¹ punktą ir leisti ieškovei įkeisti valstybinės žemės nuomos teisę.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-381-687/2017

Dėl priverstinės hipotekos (įkeitimo) nustatymo

Ieškovė prašė nustatyti priverstinę hipoteką atsakovių nekilnojamajam ir kilnojamajam turtui iki prievolių ieškovei įvykdymo. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinių dalį tenkino.

Kasacinis teismas konstatavo, kad CK 4.175 ir 4.178 straipsnių nuostatų sisteminė analizė lemia išvadą, kad teismas savo sprendimu turi teisę nustatyti priverstinę skolininko nekilnojamojo daikto hipoteką tik esant šių sąlygų visumai: 1) turi egzistuoti teismo sprendimu patenkintas reikalavimas dėl pinigų išieškojimo; 2) turi būti pateiktas teismui kreditoriaus prašymas dėl priverstinės hipotekos nustatymo (išskyrus išimtinis įstatymo numatytus atvejus, kai teismas turi teisę nustatyti priverstinę hipoteką *ex officio* (pagal pareigas) (pvz., CK 3.197 straipsnis); 3) turi egzistuoti CK įtvirtintas priverstinės hipotekos nustatymo atvejis (pvz., CK 3.197 straipsnis, 5.71 straipsnis); 4) nekilnojamas daiktas, kuriam siekiama nustatyti priverstinę hipoteką, turi priklausyti skolininkui nuosavybės teise. Tik esant šių sąlygų visumai teismo sprendimu gali būti nustatoma priverstinė hipoteka, atitinkamai konkrečiai įstatymo nurodytais atvejais priverstinė hipoteka negali būti nustatoma. Taikant CK 4.175 straipsnio 3 dalies 2 punktą (kai būtina užtikrinti pagal teismo sprendimą patenkintus turtinius reikalavimus) ir 4.178 straipsnio nuostatas, kreditoriui suteikiama privilegijuota padėtis, skolininko teisės apribojamos prieš jo valią. Tuo remiantis, taip pat atsižvelgiant į priverstinę hipoteką reglamentuojančių normų paskirtį, nėra teisinio pagrindo plėsti šių nuostatų taikymą. Pažymėtina, kad CK 4.175 straipsnio 3 dalies 3 punktas taip pat nurodo priimti sprendimą dėl priverstinės hipotekos nustatymo tik Civilinio kodekso nurodytais atvejais. CK 4.178 straipsnio turiniui prieštarautų aiškinimas, pagal kurį teismui būtų nustatyta teisė teismo sprendimu patenkintus reikalavimą dėl pinigų išieškojimo nustatyti priverstinę hipoteką ir tais atvejais, kai jų nenustato Civilinis kodeksas.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad vien tokios aplinkybės, kad yra priimtas teismo sprendimas priteisti pinigų sumas ir kad skolininkas turi turto, nesudaro pagrindo nustatyti priverstinę hipoteką ir priverstinį įkeitimą, jeigu priteisimas dėl pinigų išieškojimo nėra susijęs su Civiliniame kodekse nustatytu atveju, kuris būtų pagrindas nustatyti priverstinę hipoteką ir priverstinį įkeitimą. Taigi bylą nagrinėję teismai nepagrįstai tenkino ieškovės reikalavimą nustatyti

priverstinę hipoteką (įkeitimą) nurodytam atsakovių turtui. Dėl to kasacinis teismas panaikino teismų procesinius sprendimus ir atmetė ieškinį.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-385-695/2017

Dėl daugiabučio gyvenamojo namo bendrojo naudojimo objektų administratoriaus civilinės atsakomybės

Ieškovė, išmokėjusi draudimo išmoką nukentėjusiam asmeniui – užlieto buto savininkui, pareiškė regresinį reikalavimą dėl žalos atlyginimo atsakovei – daugiabučio gyvenamojo namo administratoriui. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas konstatavo, kad daugiabučio gyvenamojo namo administratorius neturi teisės savarankiškai priimti sprendimų dėl namo bendrojo naudojimo objektų remonto, atnaujinimo, pakeitimo. Jis tik, remdamasis techninės apžiūros duomenimis, privalo sudaryti numatomų atlikti darbų planus, tačiau šie planai turi būti svarstomi patalpų savininkų susirinkime ir planuojamiems atlikti darbams turi pritarti patalpų savininkai. Administratorius turi teisę priimti sprendimus tik dėl bendrojo naudojimo objektų naudojimo ir priežiūros privalomųjų reikalavimų įgyvendinimo, susijusių, be kita ko, su namo bendrosios inžinerinės įrangos priežiūra ir remontu, siekdamas išsaugoti ir atkurti jų normatyvines savybes, teikti namo techninės priežiūros paslaugas.

Apžvelgiamoje byloje teismų nustatyta, kad ieškovės apdraustas butas buvo užlietas dėl trūkusio karšto vandens vamzdžio, kuris priskirtinas daugiabučio gyvenamojo namo bendrojo naudojimo inžinerinei įrangai. Teismų taip pat nustatyta, ir ieškovė šios aplinkybės neginčija, kad iki minėto įvykio atsakovė, kaip gyvenamojo namo administratorė, nuolat pildė namo techninės priežiūros žurnalą ir stebėjo namo techninę būklę, t. y. ja domėjosi, rekomendavo butų savininkams atlikti tam tikrus remontus, skatino juos prižiūrėti namo techninę įrangą, apie gedimus iš karto informuoti administratorę. Be to, ji parengė informacinius pranešimus gyventojams, kuriais juos informavo apie tai, kad jų butuose esantys vandentiekio stovai gali būti seni ir susidėvėję, dėl prastos jų būklės galimos vandentiekio avarijos, prašė namo gyventojus apžiūrėti savo butuose esančius vandentiekio stovus ir, pastebėjus menkiausius gedimus, apie tai ją nuolat informuoti. Taigi, kasacinio teismo vertinimu, atsakovė užtikrino privalomųjų reikalavimų įgyvendinimą pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. 351 patvirtinto statybos techninio reglamento (STR) 1.12.05:2002 7 punktą. Tačiau iki buto užliejimo įvykio butų savininkai nesikreipė į atsakovę dėl karšto vandens vamzdžių pakeitimo ir (ar) remonto, apie jokių defektus jos neinformavo. Jie taip pat vandens tiekimo vamzdžių pakeitimo, remonto, atnaujinimo klausimais nešaukė bendraturčių susirinkimo, jokie butų savininkų sprendimai šiais klausimais nebuvo priimti. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad iki buto užliejimo gyvenamojo namo vandentiekio sistema specialistų nebuvo pripažinta esanti avarinės būklės. O karšto vandens tiekimo vamzdžių keitimas nevertintinas kaip defektas, kurį namo priežiūrą organizuojanti atsakovė turėjo pareigą be bendraturčių sutikimo sutvarkyti, t. y. tai nebuvo privalomai atliktinas darbas, priskiriamas privalomiesiems reikalavimams. Kasacinis teismas konstatavo, kad karšto vandens tiekimo vamzdžių nusidėvėjimas, nesant kompetentingų asmenų, institucijų sprendimo, negali būti savaime tapatinamas su jų avarine būkle ir tokia jų būklė negali būti pripažinta defektu, dėl kurio kyla pavojus žmonių sveikatai ar aplinkai arba galimi dideli materialiniai nuostoliai ir dėl kurio turi būti nedelsiant imamasi veiksmų. Kasacinis teismas pažymėjo, kad disponuodami informacija apie prastą namo vandentiekio vamzdžių būklę, butų savininkai nepriėmė sprendimų dėl prevencinių priemonių (reikalingų darbų atlikimo) įgyvendinimo, nors pagal CK 4.75 straipsnio 1 dalį, 4.76 straipsnį, 4.83 straipsnio 3 dalį tokią pareigą turėjo. Kasacinis teismas sprendė, kad atsakovė nelaikytina už padarytą žalą atsakingu asmeniu, todėl bylą nagrinėję teismai pagrįstai atmetė ieškovės ieškinį.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-409-684/2017

Prievolių teisė

Dėl galimybės pakeisti statybos rangos sutartyje nustatytą kainą

Ieškovė prašė priteisti iš atsakovės skolą už atliktus statybos rangos darbus bei delspinigius. Byloje kilo ginčas dėl teisės pakeisti statybos rangos sutartyje nustatytą kainą. Pirmosios instancijos teismas ieškinį atmetė, o apeliacinės instancijos teismas ieškinio dalį tenkino.

Kasacinis teismas nurodė, kad įstatyme rangos sutarties šalims suteikta pakankamai galimybių aiškiai apibrėžti kainą arba jos nustatymo kriterijus tiek tais atvejais, kai tiksli sutarties kaina yra aiški, tiek tais atvejais, kai dar nėra aišku dėl darbų apimties ir jų įkainių. Šalys turi galimybę pasirinkti atitinkamą kainos apibrėžimo būdą. Atsakingas tinkamo kainos apibrėžimo būdo pasirinkimas užtikrina šalims teisinį apibrėžtumą, jų teisėtų lūkesčių apsaugą. Reglamentavimas, ribojantis galimybę keisti sutartą konkrečią rangos sutarties kainą, užtikrina, kad suderinta ir sutartyje įtvirtinta konkreti kaina nebus keičiama pagal kriterijus, kurie nenustatyti sutartyje ir nėra priimtini abiem sutarties šalims. Tai ypač svarbu statybos rangos sutarties šalims, atsižvelgiant į tai, kad darbų kainos yra santykinai didelės, atitinkamai jų keitimas, tiek didinant, tiek mažinant, yra reikšmingas šalims. Dėl to šalims, ypač jei statybos darbai yra jų veiklos sritis, keliamas reikalavimas statybos rangos sutartyse atsakingai apibrėžti darbų kainą. Kasacinis teismas pažymėjo, kad, atsižvelgiant į sutarčių laisvės principą, šis reglamentavimas nedraudžia abiem sutarties šalims susitarti dėl sutartyje nustatytos konkrečios kainos pakeitimo.

Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad ginčo kaina apibrėžta tiksliais skaičiumi, rangos sutartyje jokių nuorodų, kad tai – apytikrė ar orientacinė sutarties kaina, nėra, nenurodyta jokių kainos apskaičiavimo kriterijų. Dėl to apeliacinės instancijos teismas padarė pagrįstą išvadą, kad ginčo kaina yra konkreti. Be to, ginčo sutartyje šalys susitarė, kad atlyginimo dydis gali keistis darbų vykdymo laikotarpiu, priklausomai nuo papildomų šalių susitarimų. Ši nuostata atitinka pirmiau minėtą sutarčių laisvės principo užtikrinamą galimybę abiem šalims susitarus bet kada pakeisti anksčiau jų sudarytus susitarimus, tačiau nesuteikė teisės konkrečią sutarties kainą keisti vienašališkai. Kasacinis teismas pažymėjo, kad apžvelgiamoje byloje nustatyta, jog papildomų susitarimų dėl atlyginimo už darbus dydžio šalys nesudarė. Kasacinis teismas konstatavo, kad, nesant ginčo sutartyje nuostatos, jog, keičiantis darbų apimčiai, kartu keisis atlyginimas už darbus be atskiro šalių susitarimo, bet esant priešingai nuostatai, kad atlyginimo dydis gali keistis priklausomai nuo papildomų šalių susitarimų, taip pat įvertinus CK 6.653 straipsnio 5 dalies nuostata, įtvirtinančią, kad, šalims rangos sutartyje nustatius konkrečią darbų kainą, rangovas neturi teisės reikalauti ją padidinti, o užsakovas – sumažinti, akivaizdu, kad šalių sutarta konkreti statybos darbų kaina negalėjo būti vienašališkai mažinama be ieškovės pritarimo dėl pasikeitusios darbų apimties.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-371-313/2017

Dėl garso įrašo kaip įrodinėjimo priemonės, nustatant tarp šalių susiklosčiusius paskolos teisinius santykius, ir kreditoriaus teisių pažeidimo kaip actio Pauliana sąlygos (dėl skolininko veiksmų po ginčijamo sandorio sudarymo vertinimo)

Ieškovai (kreditoriai) prašo teismo atsakovų sudarytą buto ir žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutartį pripažinti negaliojančia CK 6.66 straipsnio pagrindu, nes, ieškovų teigimu, taip atsakovai sumažino savo turtą ir dėl šio sandorio tapo nebegalima išieškoti skolų. Pirmosios instancijos teismas ieškinio dalį tenkino, o apeliacinės instancijos teismas ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad garso įrašo darymas to ginčo teisiškai reikšmingoms aplinkybėms teisingai nustatyti, kai pokalbyje dėl skolos grąžinimo dalyvauja abi sandorio šalys, teismų jurisprudencijoje pripažįstamas teisėtu įrodymų rinkimu, nes dviejų privačių asmenų civilinio ginčo aplinkybės nelaikytinos šių asmenų privataus gyvenimo aplinkybėmis. Kasacinis

teismas pažymėjo, kad ieškovės padarytas garso įrašas, kaip įrodymas, gali patvirtinti tik tas aplinkybes, kurios yra susijusios su pokalbyje dalyvavusiais asmenimis, pvz., šis įrodymas galėtų būti naudojamas pagrindžiant vienos ginčijamo sandorio šalies, dalyvavusios pokalbyje, nesąžiningumą. Tuo tarpu garso įrašė užfiksuoti pokalbio dalyvių, kurie kartu yra ir apžvelgiamos bylos šalys, teiginiai dėl pokalbyje nedalyvavusių asmenų turimos informacijos, šių asmenų veiksmų ir (ar) jų motyvų negali būti laikomi patikimais pagrindžiančiais šias aplinkybes, nes, pirma, neįmanoma patvirtinti, ar pokalbyje užfiksuota informacija nešališka, antra, bylos nagrinėjimo metu šiuos teiginius neigė pokalbyje nedalyvavę asmenys, jų nepatvirtino sandorį tvirtinęs notaras. Todėl šioje byloje ieškovės pateiktas garso įrašas nelaikytinas įrodymu, patvirtinančiu aplinkybes, kurios reikšmingos sprendžiant dėl pokalbyje nedalyvavusio asmens (ne)sąžiningumo.

Kasacinis teismas konstatavo, kad skolininko finansinė padėtis, kai pasikeičia turimo turto išraiška, bet ne jo vertė, savaime nevertintina kaip pažeidžianti kreditorių teises, nes tokiu atveju kreditoriai gali nukreipti savo reikalavimą į pagal sandorį gautas lėšas. Tačiau kreditorių teisėms gali turėti reikšmės tai, kaip skolininkas nusprendžia disponuoti gautais pinigais. Nustačius aplinkybę, kad skolininkas nebeturi pagal sandorį gautų lėšų ir (ar) kito turto, svarbu nustatyti, kokius sandorius skolininkas sudarė disponuodamas šiomis lėšomis ir (ar) kokią turtą įgijo pagal šiuos sandorius. Tik tokiu atveju teismas galėtų vertinti, ar kreditoriams išliko galimybė tenkinti savo reikalavimus, ar nepažeistos jų teisės. Tik tikslūs duomenys apie skolininko sudarytus sandorius, disponuojant pagal ginčijamą sandorį gautomis lėšomis, sudarytų galimybę kreditoriams įvertinti jų teisėtumą, o esant reikalui – juos ginčyti. Kasacinis teismas nurodė, kad nustatytų šios bylos aplinkybių visuma sudaro pagrindą konstatuoti, kad iš esmės vienintelio vertingo skolininko turto pardavimas, neišsaugant pagal sutartį gautų pinigų ir nepanaudojant jų atsiskaitymui su visais kreditoriais pagal įstatyme nustatytą mokėjimų eiliškumo tvarką, nenustačius, kur ir kokių sandorių pagrindu buvo panaudoti pinigai, nulėmė kreditorių galimybės realiai išieškoti skolą iš skolininko sumažėjimą arba tokia galimybė išieškoti skolą apskritai išnyko. Taigi pirmiau nurodytų skolininko veiksmų visuma pažeidė kreditorių teises. Tačiau, nenustatęs kitos sandorio šalies nesąžiningumo, kasacinis teismas sprendė, kad nėra pagrindo taikyti CK 6.66 straipsnį ir pripažinti ginčo sandorį negaliojančiu. Dėl to kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-372-969/2017

Viešieji pirkimai

Dėl Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (2016 m. rugsėjo 20 d. įstatymo redakcija) 39 straipsnio, reglamentuojančio pasiūlymų vertinimą, aiškinimo ir taikymo

Ieškovė prašė teismo pripažinti neteisėtu ir panaikinti perkančiosios organizacijos sprendimą atmesti ieškovės pasiūlymą. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Ieškovės pasiūlymas buvo atmestas dėl neatitikties šiai ginčo Konkurso sąlygai: tiekėjai privalo pateikti ISI indeksą turinčių leidinių mokslinių publikacijų kopijas arba sąnarių endoprotezų registro duomenis apie Konkursui siūlomų implantų išlikimo rezultatus: kur revizijų dažnis yra ne daugiau 10 proc. po 10 metų po pirminio endoprotezavimo dėl kurios nors priežasties; naujesnių endoprotezų, kurie neturi 10 metų išlikimo rezultatų, revizijų dažnis ne daugiau kaip 2 proc. per pirmus 3 metus.

Apžvelgiamoje byloje ginčo esmė kilo iš nesutarimo dėl ginčo Konkurso sąlygos turinio: ieškovė teigia, kad perkančiajai organizacijai pateikiama mokslinė publikacija svarbiausia parodyti implantų revizijų skaičių, o pastarasis tiesiogiai susijęs su implantų išlikimo rezultatu (kuo daugiau revizijų, tuo mažesnis išlikimas ir atvirkščiai); atsakovė nurodo, kad tiekėjai turėjo pagrįsti ne tik revizijų dažnį, bet ir bendrai išlikimo rezultatus, kurių patikimumas priklauso nuo tam tikrų papildomų faktorių nustatymo, t. y. išlikimo rezultatai yra platesnė kategorija už revizijų dažnį.

Kasacinis teismas nurodė, kad tiekėjų nenaudai negalima taikyti bet kokių iš anksto viešojo pirkimo sąlygose neišviešintų reikalavimų, net ir visuotinai ar tam tikram subjektų ratui žinomo (ar

turimo žinoti) teisinio reguliavimo. Tai reiškia, kad tiekėjų pasiūlymai negali būti vertinami kaip neatitinkantys aiškiai neišviešintų reikalavimų ir dėl to atmetami. Kasacinis teismas taip pat konstatavo, kad teisiškai nepagrįsti pripažįstami apeliacinės instancijos teismo argumentai, jog ginčo Konkurso sąlyga turėjo būti aiškinama ir taikoma atsižvelgiant į medicinos moksle pripažintus kriterijus, reikšmingus apskaičiuojant implantų išlikimo rezultatus: įtraukimo terminą, imtį, individualų sekimo laikotarpį, iškritimo atvejus, mirties datas. Kasacinis teismas nurodė, kad sutiktina su vertinimu, jog pirkimo sąlygų aiškinimas, taikant sisteminių, teleologinių, lingvistinių ir kitus metodus, kai kuriais išimtiniais atvejais gali lemti tam tikros turinio reikšmės „suradimą“, tačiau bet kokių atveju teismas, aiškindamas pirkimo sąlygas, negali sukurti naujos nuostatos, perkančiosios organizacijos veiksmų teisėtumą vertinti pagal iš anksto *expressis verbis* (tiesiogiai) neišviešintus parametrus.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad apžvelgiamoje byloje tarp šalių iš esmės nėra ginčo, jog implantų išlikimo ir revizijų kategorijos nėra identiškos. Vis dėlto jos ir neprivalo kiekvienu atveju visiškai sutapti, nes mokslo srityje vartojamos sąvokos, sampratos *per se* (savaiame) neturi visuomet turėti tapačios reikšmės kaip ir viešojo pirkimo sąlygose, *a fortiori* (ypač) kai tokia perkančiosios organizacijos valia aiškiai neįtvirtinta pirkimo sąlygose. Šiuo aspektu pažymėtina, kad iš tiesų neatmestinos situacijos, kai pirkėjas pasirenka vertinti tiekėjų pasiūlymus pagal vieną ar kelias (o ne visas) iš sudėtinių tam tikros kategorijos, reiškinio dalių. Kasacinio teismo vertinimu, ginčo Konkurso sąlyga kvalifikuotina ne kaip iš privalomojo teisinio reguliavimo išplaukianti norma, o nuostata, kuria siekiama gauti patikimos informacijos apie perkamų prekių kokybę. Toks vertinimas taip pat suponuoja išvadą, kad perkančioji organizacija iš esmės turėjo teisę siūlomus endoprotezus vertinti ne pagal visus mokslo srityje visuotinai pripažintus kokybinius parametrus, o pagal individualiai Konkursui pasirinktus kriterijus.

Kasacinis teismas sprendė, kad ieškovės siūlomas aiškinimas iš esmės atitinka ginčo Konkurso sąlygos lingvistinę išraišką, t. y. implantų išlikimo rezultatai yra tiesiogiai priklausomi nuo revizijų dažnio (ir atvirkščiai jam proporcingi).

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir šiam teismui perdavė bylą iš naujo nagrinėti, nes procese nebuvo tinkamai įvertintas ieškovės pateiktos mokslinės publikacijos turinys.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-369-916/2017

Dėl techninės specifikacijos nuostatų kvalifikavimo pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo 38 straipsnio nuostatas

Ieškovė įmonė teismo prašė panaikinti atsakovės Lietuvos kariuomenės (perkančiosios organizacijos) sprendimą dėl pasiūlymo, pateikto viešojo universalių termovizualinio stebėjimo įrenginių pirkimo konkurse (toliau – Konkursas), atmetimo. Ieškovė nurodė, kad perkančiosios organizacijos sprendimas atmesti tiekėjos pasiūlymą, kuris yra lygiavertis techninėje specifikacijoje nurodytiems reikalavimams, pažeidžia Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo (toliau – VPAGSSI) 38 straipsnio 4 ir 5 dalių nuostatas. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

VPAGSSI (2014 m. rugsėjo 25 d. įstatymo redakcijos) 38 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad techninė specifikacija gali būti parengta tam tikrais būdais arba jų deriniu: nurodant standartą, techninį liudijimą, bendrąsias technines specifikacijas, apibūdinant norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus, ar naudojant kelis iš pirmiau nurodytų kriterijų. Kasacinis teismas pažymėjo, kad jei techninė specifikacija apibrėžta apibūdinant norimą rezultatą arba nurodant pirkimo objekto funkcinius reikalavimus (VPAGSSI 38 straipsnio 3 dalies 2 punktas), tiekėjui nesuteikiama galimybė perkančiosioms organizacijoms pateikti lygiavertį pirkimo objektų. Kasacinis teismas konstatavo, kad iš įstatymo nuostatų matyti, kad techninė specifikacija ir atitinkami būdai, kaip ji apibrėžiama, vartojama ne pavienių jos reikalavimų, o visumos atžvilgiu. Taigi sprendžiant, kuriuo būdu apibrėžta techninė specifikacija, reikia atsižvelgti į visas joje nurodytas sąlygas. Šiame kontekste taip pat pažymėtina, kad pagal VPAGSSI 38 straipsnio 1 dalį

techninė specifikacija – tai dokumentas, atitinkantis bent vieną iš šio įstatymo 3 priedėlyje pateiktų apibrėžimų. VPAGSSI 3 priedėlyje, *inter alia* (be kita ko), įtvirtinta, kad prekių ar paslaugų pirkimo atveju techninė specifikacija – pirkimo dokumentuose nustatyti produktui ar paslaugai apibūdinti reikalingi duomenys.

Kasacinis teismas konstatavo, kad ginčo Konkurso sąlyga bet kokių atveju nelaikytina funkcinio reikalavimu ar norimu rezultatu. Kasacinis teismas nurodė, kad byloje nėra ginčo, jog ieškovės siūlomas įrenginys iš esmės atlieka pagrindinę funkciją – tam tikromis sąlygomis priima ir perduoda stebimą vaizdą. Be to, ieškovės siūlomo įrenginio horizontalūs ir vertikalūs matymo kampai, kaip sutaria visos šalys, atliks tą pačią funkciją, tik atitinkamai kitokiu aprėpiamo vaizdo ir jo ryškumo santykiu. Konkretus pageidaujamas vaizdo aprėpties ir ryškumo santykis gali būti įtvirtintas, kaip iš dalies tai ir buvo atlikta, techninės specifikacijos sąlygose, pagal kurių visumą sprendžiama dėl neidentiškais parametrais apibrėžtos prekės lygiavertiškumo. Kasacinis teismas sprendė, kad ieškovės pasiūlyta prekės atitiktis techninės specifikacijos nuostatomis iš principo galėjo būti vertinama lygiavertiškumo aspektu.

Sprenddamas dėl ieškovės siūlomo įrenginio lygiavertiškumo, kasacinis teismas pažymėjo, kad byloje nėra ginčo dėl to kad skirtingas termovizualinio stebėjimo įrenginių matymo kampų dydis suponuoja nevienodą perduodamo vaizdo aprėptį ir jo ryškumą, t. y. dėl įrenginio techninių parametru egzistuoja tiesioginė perduodamo vaizdo turinio ir jo kokybės santykio koreliacija, pagal kurią, plėtėjant regos laukui, prastėja perduodamo vaizdo detalumas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad atsakovė atsakyme į pretenziją (tokios pozicijos ji laikėsi viso proceso metu) nurodė, jog platesni ieškovės įrenginio matymo kampai blogina vaizdo ryškumą, dėl to sunkiau aptikti objektus, ypač blogomis oro sąlygomis; pati perkančioji organizacija apskaičiavo ieškovės įrenginio žmogaus dydžio taikinio aptikimo atstumą, nurodė, jog šis yra 540 m, tačiau akcentavo, kad skaičiuojant nebuvo atsižvelgta į atmosferos reiškinius. Kasacinis teismas atkreipė dėmesį į tai, kad žmogaus dydžio taikinių aptikimo atstumo (500 m) reikalavimo taikymas susietas ne su blogomis, o su geromis oro sąlygomis. Jei atsakovė siekė pirmiau nurodytą reikalavimą vertinti esant blogomis oro sąlygomis, ji taip ir turėjo nurodyti Konkurso sąlygose, taip pat jose tiksliai apibrėžti atmosferos reiškinių pobūdį ir mastą (pvz., mažas, iki tam tikro kiekio milimetrais lietus). Vis dėlto nagrinėjamu atveju taip nebuvo padaryta, todėl atsakovė, pati nustačiusi ieškovės įrenginio atitiktį Techninės specifikacijos 3.2 punktui, vėliau negali jos paneigti iš anksto neišviešintų kriterijų pagrindu.

Kasacinis teismas darė išvadą, kad kai kurie tiekėjos įrenginio kokybiniai parametrai dėl didesnių matymo kampų suprastėja juos lyginant su matymo kampų dydžiais, įtvirtintais ginčo Konkurso sąlygoje, tačiau, net ir esant tokiai situacijai, ieškovės siūlomas įrenginys tebeatitiko atsakovės iškeltų reikalavimų visumą. Kadangi atsakovė neįrodė, kad ieškovės pasiūlymas neatitinka ir kitų ar iš reikalavimų visumos išplaukiančių parametru, kasacinis teismas sprendė, kad atsakovės sprendimas atmesti ieškovės pasiūlymą yra neteisėtas.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino pirmosios ir apeliacinės instancijos teismo procesinius sprendimus ir ieškinį tenkino.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-424-378/2017

Dėl pareigos pasiūlymuose išviešinti trečiuosius asmenis – ne subtiekėjus, kurių pajėgumais tiekėjas remiasi bei galimai suderintų draudžiamų tiekėjų veiksmų

Ieškovė prašė panaikinti atsakovės (perkančiosios organizacijos) sprendimus dėl nustatytos pasiūlymų eilės ir laimėtojos (kitos tiekėjos) paskelbimo viešajame pirkime. Apžvelgiamoje byloje kilo teisinis klausimas, ar tiekėjas, pats neturėdamas perkančiosios organizacijos reikalaujamų pajėgumų, gali remtis trečiojo asmens kvalifikacija, jei toks jų tarpusavio ryšys iš anksto nebuvo išviešintas pasiūlyme. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ieškinį atmetė.

Kasacinis teismas konstatavo, kad rėmimasis trečiojo asmens pajėgumu, kai pastarasis viešojo pirkimo sutarties vykdymo metu rangovui suteikia reikalingas statybines medžiagas, nekvalifikuotinas subranga. Vis dėlto tais atvejais, kai atitinkamas tiekėjų kvalifikacijos

reikalavimas buvo įtvirtintas Konkurso sąlygose, o jo atitikčiai įrodyti tiekėjas (Konkurso dalyvis) pasitelkia kito asmens pajėgumą, toks šių dviejų subjektų tarpusavio bendradarbiavimas ir ryšys privalo būti iš anksto išviešintas.

Pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo (toliau – VPI) 32 straipsnio 3 dalį, prireikus konkretaus pirkimo atveju tiekėjas gali remtis kitų ūkio subjektų pajėgumais, neatsižvelgdamas į tai, kokio teisinio pobūdžio būtų jo ryšiai su jais; šiuo atveju tiekėjas privalo įrodyti perkančiajai organizacijai, kad vykdant sutartį tie ištekliai jam bus prieinami. Kasacinis teismas konstatavo, kad pasitelkiamo trečiojo asmens pajėgumas, kaip ir paties viešojo pirkimo dalyvio kvalifikacija, yra objektyvi kategorija, todėl ją galima tikslinti. Vis dėlto pats teisinis tiekėjo ir kito ūkio subjekto ryšys tokio pobūdžio aplinkybe nepripažįstamas. Atsižvelgiant į tai, tiekėjui turi būti suteikiama teisė tikslinti pasitelkiamo trečiojo asmens kvalifikacijos duomenis, jei iš pasiūlymo visumos galima nustatyti tokio teisinio ryšio (subrangos ar kitų prievolinių santykių) egzistavimą.

Kasacinis teismas suformulavo tokią teisės aiškinimo taisyklę: jei perkančioji organizacija viešojo pirkimo sąlygose iškelia atitinkamą kvalifikacijos reikalavimą, kurio atitikčiai įrodyti tiekėjas pasitelkia trečiąjį asmenį, toks jų tarpusavio ryšys koku nors būdu turi būti iš anksto išviešintas pasiūlyme, nepriklausomai nuo to, kad šis trečiasis asmuo viešojo pirkimo sutartiniuose santykiuose veikia ne kaip subrangovas. Kasacinis teismas pažymėjo, kad pirmiau nurodyta teisės aiškinimo taisyklė aktuali ir taikoma visais atvejais: tiek tada, kai tiekėjai pasiūlymuose turi iš karto pateikti jų kvalifikaciją patvirtinančius (įrodančius) dokumentus, tiek tada, kai, kaip ir nagrinėjamu atveju, pasiūlyme jiems pakanka pateikti pajėgumų atitikties deklaraciją, o kvalifikacijos duomenis pateikia laimėtoju pripažintas tiekėjas. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad tiekėjui turi būti suteikiama teisė tikslinti pasitelkiamo trečiojo asmens kvalifikacijos duomenis, jei iš pasiūlymo visumos galima nustatyti tokio teisinio ryšio (subrangos ar kitų prievolinių santykių) egzistavimą.

Kasacinis teismas pažymėjo, kad, remiantis Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktu, visi ūkio subjektų susitarimai, kuriais siekiama riboti konkurenciją arba kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, yra draudžiami ir negalioja nuo jų sudarymo momento. Šiame kontekste kasacinis teismas konstatavo, kad šio, kaip ir kitų panašių ginčų, kai juos inicijuoja privatus subjektai, o ne viešieji (kontrolės institucijos), specifika ta, jog ieškovas paprastai įrodinėja kitų asmenų suderintus veiksmus pagal netiesioginius įrodymus, siekdamas pagrįsti neįprastą ūkio subjektų elgesį. Dėl to, ieškovui neturi būti perkelta įrodinėjimo našta konkrečiai įrodyti Konkurencijos įstatymo nuostatų pažeidimą. Jis pirmiausia turi pateikti įrodymus, pagrindžiančius aplinkybes, kurių visuma rodo apie neteisėtus ūkio subjektų veiksmus, o tokiais veiksmais įtariamai subjektai ir perkančioji organizacija – už viešųjų pirkimų skaidrumą atsakingas subjektas – privalo teikti ieškovo reikalavimą paneigiančius argumentus, t. y. įrodyti, kad draudžiamu susitarimu įtariamų subjektų veiksmai atitinka įprastinę verslo praktiką, buvo pagrįsti kokių nors objektyvių priežasčių ir pan. Kasacinio teismo vertinimu, pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai objektyviai ir visapusiškai neįvertino ieškovės nurodytų aplinkybių, susijusių su kitų tiekėjų sudarytų ketinimo protokolų turiniu ir atitikties įprastinei bendrovių praktikai.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas panaikino apeliacinės instancijos teismo nutartį ir šiam teismui perdavė bylą iš naujo nagrinėti.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-354-690/2017

Draudimo teisė

Dėl Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuro, sumokėjusio išmoką kitos valstybės nacionaliniam draudikų biurui, pareikšto atgręžtinio reikalavimo asmeniui, atsakingam už žalos padarymą, tokiose bylose asmens teisės į teisminę gynybą užtikrinimo ir taikytinos teisės bei pareigos nustatyti (pateikti) šios teisės turinį

Ieškovas Lietuvos draudikų biuras (toliau – Biuras), sumokėjęs draudimo išmoką Vokietijos draudikų biurui, regreso tvarka prašė ją priteisti solidariai iš kaltos dėl eismo įvykio transporto

priemonės savininko bei vairuotojo. Pirmosios instancijos teismas ieškinį tenkino, o apeliacinės instancijos teismas – atmetė.

Apžvelgiamoje byloje Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – Teisingumo Teismas) 2017 m. birželio 15 d. priėmė prejudicinį sprendimą *Lietuvos Respublikos transporto priemonių draudikų biuras* (C-587/15) (toliau – prejudicinis sprendimas). Atsižvelgdama į nurodytame prejudiciniame sprendime pateiktus išaiškinimus, kasacinio teismo išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad Biurų tarybos vidaus nuostatai, priimti Europos ekonominės erdvės valstybių narių ir kitų asocijuotų valstybių nacionalinių draudikų biurų 2002 m. gegužės 30 d. susitarimu, pridėtu prie Europos Komisijos 2003 m. liepos 28 d. sprendimo dėl Tarybos direktyvos 72/166/EEB taikymo tikrinant motorinių transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimą (2003/564/EB) (toliau – Vidaus nuostatai), yra dokumentas, skirtas nacionalinių draudikų biurų tarpusavio bendradarbiavimui, kuris saisto nacionalinius draudikų biurus, o kitų asmenų teisės ar pareigos juose neįtvirtintos ir biurų santykių su tokiais asmenimis nereguliuoja, todėl Vidaus nuostatų taikymas negali būti išplėstas tretiesiems (galimai už eismo įvykį atsakingiems) asmenims. Lietuvos draudikų biurui Vidaus nuostatais nustatyta pareiga kompensuoti eismo įvykio valstybės draudikų biuro nukentėjusiems asmenims atlygintas sumas ir su žalos dėl eismo įvykio administravimu susijusias išlaidas, *inter alia* (be kita ko), ir išlaidas, susijusias su teismo procesais. Išplėstinė teisėjų kolegija taip pat konstatavo, kad Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatyme (toliau – TPVCAPDĮ) nustatyta galimybė Lietuvos draudikų biurui susigrąžinti nurodytas sumas iš atsakingo už žalą padarymą asmens arba asmens, neįvykdžiusio pareigos apdrausti transporto priemonę, esant transporto priemonės valdytojo civilinei atsakomybei dėl nukentėjusiam trečiajam asmeniui padarytos žalos.

Išplėstinės teisėjų kolegijos vertinimu, apžvelgiamos bylos atveju atsakovų teisė į teisminę gynybą gali būti įgyvendinta tik suteikiant jiems realią galimybę efektyviai užginčyti tariamą savo civilinę atsakomybę dėl eismo įvykio. Tokio pobūdžio bylose, kai sprendžiama dėl neapdraustos transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės dėl eismo įvykio ir tokio įvykio metu nukentėjusiems asmenims padarytos žalos atlyginimo, galimybė asmenims pasinaudoti savo teise į teisminę gynybą gali būti suteikta eismo įvykio vietos valstybės teisme arba, kai tokia galimybė nėra suteikiama ar teismo procesas eismo įvykio vietos valstybėje nevyksta, turi būti sukurtos sąlygos pateikti savo paaiškinimus teisme, nagrinėjančiame regresinio reikalavimo bylą. Išplėstinė teisėjų kolegija pažymi, kad asmens galimybė dalyvauti teismo procese ir tinkamai pasinaudoti savo teise į teisminę gynybą pirmiausiai yra susijusi su tinkamu asmens informavimu apie vykstantį teisminį procesą bei realių galimybių pasirengti teismo posėdžiui ir išdėstyti jame savo poziciją sudarymu. Tokio pobūdžio bylose kaip ši, siekiant, kad galimai už eismo įvykį atsakingi asmenys pasinaudotų savo teise į teisminę gynybą įvykio vietos valstybėje vykstančiame teismo procese, jie turėtų būti tinkamai apie tokį procesą informuoti ir jiems turėtų būti sudarytos realios galimybės dalyvauti eismo įvykio vietos valstybės teisminiame procese ir jame ginti savo teises ir interesus. Tais atvejais, kai galimai už eismo įvykį atsakingas asmuo nebuvo informuotas apie eismo įvykio vietos valstybėje vykstantį procesą arba jam nebuvo sudarytos galimybės jame dalyvauti (pavyzdžiui, nebuvo suteikta pakankamai laiko pasirengti teismo procesui ir jame dalyvauti, kt.), vienintelė tokio asmens galimybė įgyvendinti savo teisę į teisminę gynybą yra Lietuvos teismams nagrinėjant regresinį ieškinį. Ir priešingai, kai asmuo buvo tinkamai informuotas apie eismo įvykio valstybėje vykstantį teisminį procesą, bet, nesant svarbių priežasčių, jame nedalyvavo ir savo paaiškinimų bei atsikirtimų neteikė, tokią situaciją bylą dėl regresinio reikalavimo nagrinėjantis teismas galėtų vertinti kaip asmens pasyvumą ir nesidomėjimą eismo įvykio tyrimo aplinkybėmis, o ne kaip teisės į teisminę gynybą ribojimą. Kasacinis teismas suformulavo tokią teisės aiškinimo taisyklę: tais atvejais, kai Lietuvos draudikų biuras, vadovaudamasis TPVCAPDĮ 23 straipsnio 1 dalimi, pareiškia regresinį reikalavimą dėl kitos žaliosios kortelės sistemos valstybės draudikų biurui atlygintos žalos išieškojimo iš galimai už eismo įvykį atsakingo asmens, o toks asmuo neigia savo civilinę atsakomybę dėl eismo įvykio ir jis nedalyvavo (nebuvo informuotas, jam nebuvo suteikta galimybė pateikti paaiškinimus, kt.) eismo įvykio vietos valstybės teisme

vykusiame procese, teismas atsakovo prieštaravimus vertina regresinio ieškinio byloje. Tokia teismų pareiga kyla iš proceso šalių teisės į teisminę gynybą.

Išplėstinė teisėjų kolegija konstatavo, kad, Lietuvos teismams nagrinėjant Lietuvos draudikų biuro regresinį ieškinį pagal TPVCAPDĮ 23 straipsnio 1 dalį dėl reikalavimo susigražinti eismo įvykio vietos valstybės draudikų biurui tretiesiems asmenims išmokėtas sumas dėl Lietuvos Respublikoje registruota ir privalomuoju transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės draudimu neapdrausta transporto priemone padarytos žalos ir atsakovams ginčijant savo civilinę atsakomybę, ieškovui tenka pareiga pateikti visus savo reikalavimą pagrindžiančius įrodymus, *inter alia*, ir transporto priemonės valdytojo civilinę atsakomybę pagal eismo įvykio vietos valstybės teisę pagrindžiančias nuostatas bei, esant poreikiui, jų taikymo ir aiškinimo praktiką, patvirtinančią reiškiamo regresinio reikalavimo pagrįstumą. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad CPK 12 straipsnyje įtvirtintas rungimosi principas suponuoja, jog bylose, kuriose Lietuvos draudikų biuras reiškia atgręžtinį reikalavimą pagal TPVCAPDĮ 23 straipsnio 1 dalį, o atsakovai ginčija šio reikalavimo pagrįstumą, atsakovai, siekdami nuneigti ieškinio pagrįstumą, taip pat teikia savo poziciją pagrindžiančius įrodymus, kuriais gali būti ir su eismo įvykio vietos teise (jos aiškinimu) susiję įrodymai.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo sprendimą nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-338-313/2017

Bankroto teisė

Dėl kreditoriaus teisės skųsti teismo nutartį dėl bankroto administratoriaus (ne)atstatydinimo apeliacine tvarka

Bankrutuojančios įmonės kreditorius pateikė prašymą pakeisti bankroto administratorių; bankroto bylą nagrinėjantis teismas prašymą atmetė. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai atsisakė priimti kreditoriaus atskirąjį skundą dėl teismo nutarties atmeti kreditoriaus prašymą.

Kasacinis teismas išaiškino, kad, teismui išnagrinėjus įstatymo nustatyta tvarka gautą prašymą atstatydinti bankroto administratorių ar informaciją apie administratoriaus negalėjimą eiti pareigas ir patenkinus tokį prašymą (atstatydinus administratorių), teismo nutartis gali būti skundžiama apeliacine tvarka, bet negali būti skundžiama kasacine tvarka. Teismui atmetus prašymą (neatstatydinus administratoriaus), tokia teismo nutartis nei apeliacine, nei kasacine tvarka negali būti skundžiama. Kasacinis teismas taip pat pažymėjo, kad kilus pagrįstų abejonių dėl administratoriaus (jo įgalioto asmens) nešališkumo, suinteresuotumo ar tinkamo pareigų vykdymo, dėl to, kad jo veiksmai prieštarauja bankrutuojančios (bankrutavusios) įmonės, jos kreditorių interesams ar viešajam interesui, teismo nutartis, kuria netenkintas prašymas dėl administratoriaus atstatydinimo, neužkerta kelio kreditoriams teikti tokią informaciją teismui ar įstatymo nustatyta tvarka, t. y. kartu su kitais kreditoriais, teisme inicijuoti jo nušalinimą.

Remdamasis nurodytais argumentais, kasacinis teismas paliko apeliacinės instancijos teismo nutartį nepakeistą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-432-313/2017

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

Gynėjų g. 6, 01109 Vilnius

Tel. + 370 5 2 616 466

Faks. + 370 5 261 6813

El. paštas: lat@teismas.lt

www.lat.lt